

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ודו"ק. ואולי דהקפיד הכתוב שלא יעשו לדורות ארון וכרובים רק זה שעשה בצלאל².

[כה - המשך]

עוד ביאור טעם מדוע דוקא בצלאל עשה את הארון

ויתכן עוד³, דאמרו (יומא נד, ב), כשבאו גוים להיכל, ראו כרובים

³ [כה – המשך] עוד טעם, מדוע את הארון עשה רק בצלאל, ואף אחד אינו יכול לעשות את הארון, כיון יש לחשוש ממחשבות זרות בעשיית הארון, ורק בצלאל בזכות אבותיו אין לחשוש שיחשוב מחשבות זרות, דהנה אמרו חז"ל (יומא נד, ב) "אמר ריש לקיש: בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאון לשוק ואמרו: ישראל הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום, שנאמר (איכה א, ח) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה" ע"כ, וכן הוא במכילתא, (יתרו, מסכתא דבחדש, פרשה י) "אלהי כסף ואלהי זהב (שמות כ, כ), למה נאמר כו' לפי שמצינו כל כלי בית עולמים, שאם אין להם של זהב הן עושים אותו של כסף, שומע אני אף שנים כרובין כן, ת"ל אלהי כסף, הא אם שניתם משל זהב הרי הן כאלהי כסף".

הנה נתבאר, שהכרובים היו מחובקים כאיש ואשתו, ולכן חששה תורה שלא יעשו כרכובים, רק כפי שצוה ה' של זהב, שלא יבואו להרהר חלילה במחשבות זרות ובאמונות כוזבות, ואם כן חשש ה' יתברך, שאחר שעשו העגל לא יהיו בעלי השגה של יחוד ה' שאין בלתו יתברך בעולם, ויבואו לטעות, שכשיעשה אחד את הארון יבוא לטעות מחשבה זרה הנוטה לדרכי הטלסמאות, [והיא הכת שכתב במלבי"ם (ישעיהו מד, ט) וז"ל [הכת הב'] שהיו חושבים את הפסל כעין טלסמאות, להוריד על ידו רוחניות ושפע איזה כוכב מיוחד, והיו חושבים שהכוכבים חומדים את הדמות שהוא ומשפיעים עליו, והם לא עבדו הפסל עצמו אך שמהו כאמצעי להשיג על ידו תועלת" עכ"ל].

לכן בחר ה' רק בצלאל לעשות הארון, שאבי אביו נהרג על אשר מיחה בעשיית העגל (סנהדרין ז, א), אם כן מצד החנוך והטבע הוא שונא כל הנוטים אחרי ההבל וציור שום דמות ותמונה, ולא יבא לשום מחשבה זרה כלל, ולכן כתב ויעש בצלאל שהוא לבדו עשה את הארון בלא שום סיוע. ועל פי זה יתיישב עוד תמיה גדולה, דהנה כתוב בשמות (לא, ב-ג) - (ב)

[כד]

(לז, א) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים אמתים וחצי ארבו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו:

הטעם שרק בארון כתוב "ויעש בצלאל"

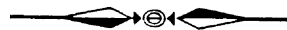
(לז, א) ויעש בצלאל את הארון. מה¹ דלא כתיב בכולהו בצלאל, משום ששאר דברים עשו גם אחרים בבית עולמים, וכן בבית שני, ולעיתיד, אבל ארון משנגנז (נג, ב), עוד לא עשו אחר, כי אין לעשות לוחות אחרים, ורק ארון בצלאל הוא שקיים לדורות ולא אחר.

¹ [כד] על הפסוק (לז, א) "ויעש בצלאל את הארון עצי שטים אמתים וחצי ארבו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו", יש לדקדק, מדוע בכל עשיית כלי המקדש, שולחן (פסוק י), מנורה (פסוק יז) מזבח (פסוק כה), כתוב בסתם "ויעש", ורק בארון כתוב "ויעש בצלאל".

ומבאר המשך חכמה, דשאר הכלים, אף על פי שעשה אותם בצלאל, מכל מקום אין זה תנאי בעשייתן, כי גם אחרים עשו אותן בבית המקדש הראשון ובבית המקדש השני וכן לעתיד לבוא בבית המקדש השלישי יעשו אותן, במהרה בימינו, אבל את הארון רק בצלאל יכול לעשות ולא אחרים, ולכן כשנגנז הארון בסוף ימי בית ראשון (יומא נג, ב), לא עשו ארון חדש, ולכן מאז לא היה ארון, וכן לא בבית שני.

והטעם בזה, כיון שארון אינו אלא כדי להניח את לוחות הברית, [כדכתיב (כה, טז) "וַיִּנְתֵּן אֶל הָאָרֶן אֶת הַעֲדֹת אֲשֶׁר אָתַן אֱלֹהֶיךָ"], ואין לעשות לוחות אחרות, אלא אלו שנתן ה', [כדכתיב "אשר אתן אליך"], וכיון שנגנזו הלוחות, כבר לא עשו ארון, לכן רק בארון כתוב "ויעש בצלאל", כי ארון של בצלאל בלבד קיים לעד. ואולי יש לומר, שהטעם שלא עשו ארון חדש אינו מפני שאין לעשות לוחות חדשות, אלא מטעם שהקפיד ה' שלא יעשו ארון וכרובים אלא מה שעשה בצלאל בלבד, [שאינו אחר שיכול לכוון הכנות הראויות לעשות ארון וכרובים, רק בצלאל].

² תמצית דבריו: הטעם שרק בעשיית הארון כתוב "ויעש בצלאל", כיון ששולחן מנורה ומזבח, עשו אחרים בבית המקדש הראשון והשני, ולעיתיד, לכן כתוב סתם "ויעש". אבל ארון הוא רק זה שעשה בצלאל, ומשנגנז הארון, לא היה עוד ארון וכרובים.

[כה]

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

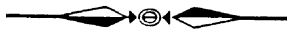
שזה היה אחר העגל, ואז המלאכה היה צריך להיות טהורה גם בהמחשבה, שלא יהרהרו שום ציור גשם ותבנית דמות כלל, וזה מלאכת מחשבת, שהמחשבה תהא טהורה וברורה ונקיה ודו"ק. ואולי כונו לזה במליצתם הנוראה (יומא סט, ב), דנפק כגוריא מבית קודש הקדשים. ודו"ק⁴.

[כו]

לז, ד-ה) - (ד) ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב: (ה) ויבא את הַבָּדִים בַּטְּבַעַת עַל צִלְעַת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן: מדוע בארון לא נזכר (כה, יג-יד. לז, ד-ה) בתים לבדים, (לז, ד-ה) הנה⁵ בארון לא נזכר (כה, יג-יד. לז, ד-ה) בתים לבדים,

זרה, לכן משם יצא "הגור", היינו היצר של עבודה זרה, [שככל שהקדושה גדולה יותר, כך כנגד זה להפך, שזה לעומת זה עשה אלוקים].
⁴ תמצית דבריו: עוד ביאור מדוע דוקא בצלאל נבחר לעשות את הארון, כיון שמעל הארון היו הכרובים מחובקים זה בזה כאיש ואשתו, וזה יכול להביא מחשבות זרות, לטעות שצריך חלילה צלם כדי להדבק בבורא יתברך, לכן ציוה ה' שרק בצלאל יעשה את הארון, שבצלאל בודאי לא יחשוב מחשבות זרות, שכיון שאבי אביו נהרג על שמיחה בעשיית העגל, טבוע בקרבו השנאה לכל הנוטים אחר הדמות והצלם, ולא יבוא לטעות בזה, וזכות אבותיו מסייעת לו.

[כו]

⁵ [כו] על הפסוקים (לז, ד-ה) - (ד) ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב: (ה) ויבא את הַבָּדִים בַּטְּבַעַת עַל צִלְעַת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן: יש לדקדק: א. מדוע לא כתוב "בתים לבדים", כמו שכתוב בציוי על עשיית השולחן (כה, כז) "לעממת המסגרת תהיין הטבעת לַבָּתִּים לְשֵׂאת אֶת הַשֻּׁלְחָן", ובעשיית השולחן (לז, יד) "לעממת המסגרת היו הטבעת לַבָּתִּים לְשֵׂאת אֶת הַשֻּׁלְחָן", וכן בציוי על עשיית מזבח הזהב, כתוב (ל, ד) "ושתי טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו תעשה על שני צדיו ויהיה לַבָּתִּים לְשֵׂאת אֶת הַמִּזְבֵּחַ", וכן בעשיית מזבח הזהב כתוב

המעורים זה בזה כו' יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום. וכזה דרשו במכילתא (יתרו, פרשה י) על לא תעשו אלקי כסף (שמות כ, כ), שאם עשו אותן של כסף, הרי הן כאילו עשו אלקי כסף. ואם כן, חשש השם יתברך, שמא אחרי שחטאו בעגל, שמא כשיעשה אחד את הארון, יבא להרהר איזה מחשבה זרה הנוטה לדרכי הטלמסאות ועצביהם, לכן בחר בצלאל, שאבי אביו נהרג, על אשר מיחה בעשיית העגל (סנהדרין ז, א), אם כן, מצד החנוך והטבע שהוא שונא כל הנוטים אחרי ההבל וציור שום דמות ותמונה, ובל יבא לשום מחשבה זרה כלל, ולכן כתב ויעש בצלאל, שהוא לבדו עשה את הארון, בלא שום סיוע. ובזה יבואר, שהשם יתברך קודם עשיית העגל אמר (שמות לא, ב-ג) ראה קראתי בשם בצלאל כו' ואמלא כו' לעשות בכל מלאכה, וכשאמר משה לישראל כתוב (שמות לה, לג) לעשות בכל מלאכת מחשבת, ולפי

ראה קראתי בשם בצלאל כו' אורי כן חור למטה יהודה: (ג) וַאֲמַלֵּא אֹתוֹ רִיחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה וּבְחִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכֹל מְלָאכָה, הנה מבואר שציוה ה' על בצלאל "מלאכה", וכשמשא רבינו ע"ה אמר לישראל שה' מינא את בצלאל בחכמה, הוסיף ואמר שמינהו גם לחשוב מחשבות, כדכתיב (לה, ל-לב) - "ל' וַאֲמַר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אֹרִי כֶן חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: (לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רִיחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה וּבְחִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכֹל מְלָאכָה: (לב) וְלִחְשֹׁב מִחְשְׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכַסֵּף וּבְנַחֲשָׁת". והוא תימה.

ולאור המבואר יתיישב היטב, דהכתוב שמינה ה' את בצלאל היה לפני מעשה העגל, לפני שירד משה מהר סיני, אמר לו ה' כל זה שמינה את בצלאל, לכן אמר רק שמינהו למלאכה, אבל משה רבינו אמר לישראל שמינה ה' את בצלאל לאחר שירד מהר סיני עם לוחות שניות, שהיה זה לאחר מעשה העגל, לכן אמר להם שמינהו ה' גם לחשוב מחשבות. לפי שזה היה אחר העגל, ואז המלאכה היה צריך להיות טהורה גם בהמחשבה, שלא יהרהרו שום ציור גשם ותבנית דמות כלל, וזה מלאכת מחשבת, שהמחשבה תהא טהורה וברורה ונקיה. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

ובזה יש לומר שרמזו חז"ל במליצתם הנוראה, על שבקשו שינתן להם יצר עבודה זרה בבית שני, והיה שעת רצון, ויצא מבית קודש הקודשים גור קטן, והוא יצר עבודה זרה. וכל דבריהם שם, הם משל נורא ורזי דרוים. ואולי זה שרמזו שיצא מבית קודש הקדשים, נתכוונו בזה לרמז, שמקודש הקודשים שהיו הכרובים מעורים זה בזה, משם יש חלילה מקום לטעות אחר עבודה

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כז]

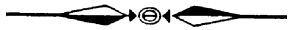
(לז, כט) ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח:

הטעם: א. שכתוב כאן על קטרות "טהור" ובפרק ל "קודש". ב. שכתוב כאן על שמן המשחה "קודש", ועל קטורת "טהור".

(לז, כט) ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור. הפירוש⁷ על פי מה דמסיק בשבועות (יא, א), דקטרת, אפילו

דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שבשולחן ובמזבח הזהב כתוב "בתים לבדים", ובארוך לא כתוב "בתים לבדים", כיון שבית, הוא דירה, שנכנסים בו ויוצאים ממנו. ובדי השולחן והמזבח היו יוצאים ממנו כשלא נשא אותם, אבל בדי הארוך לא יצאו ממנו, כדכתיב 'לא יסורו ממנו', לפיכך לא כתוב "בתים לבדים".

[כז]

⁷ [כז] על הפסוק (לז, כט) "ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח" יש לדקדק, מדוע בשמן המשחה כתוב שהוא "קודש", ובקטורת כתוב "טהור", ולא כתוב שהיא קודש, והרי הוא מקדשה בכלי שרת. וביותר תמוה, דהא כתיב לעיל כמה וכמה פעמים בתורה, שקטורת קודש היא, כדכתיב (ל, לה-לז) – "לה) וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֶקֶח מְעֻשָׂה רֹקֵחַ מְמֻלָּח טְהוֹר קָדֹשׁ: (לו) וְשַׁחֲקֶתָ מִמֶּנָּה הֶדֶק וְנִתְּתָה מִמֶּנָּה לְפָנֵי הָעֶדֶת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֶעֱבֹד לְךָ שְׁמֵהּ קָדֹשׁ קָדְשִׁים תִּהְיֶה לְכֶם: (לז) וְהַקְטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְּתָהּ לֹא תַעֲשׂוּ לְכֶם קָדֹשׁ תִּהְיֶה לְךָ לְהָ"ע"כ, ומדוע כאן דקדק הכתוב לכתוב על שמן המשחה "קודש", ועל קטורת "טהור", דזה מוכח שקטורת אינה קודש.

ומבאר המשך חכמה, על פי המבואר בסוגיא בשבועות (יא, א), שאפשר לפדות מותר הקטורת אפילו שכבר נכנס למכתשת ששוחקה בה, ואף על פי שהמכתשת מקדשה קדושת הגוף, ולכן היא נפסלת בטבול יום, וקדושת הגוף אין לה פדיון, מכל מקום יכול לפדותה, דתנאי בית הוא שאם יהיו צריכים את המותר, לא יקדשה המכתשת, וקדושת המכתשת מקדשה על תנאי. לכן לעיל בפרק ל' כתוב כמה וכמה פעמים דקטורת קודש היא,

ובשולחן (כה, כז. לז, יד), ומזבח (ל, ד. לז, כז), כתיב בתים לבדים. משום, שבית הוא העשוי לדירה, שפעמים הוא בתוכו ופעמים אינו, ויוצא מן הבית. לכן, בכל הנך שאינן בו קבועין לעולם, כתיב בתים לבדים, בתים לבריחים (כו, כט). ולכן כתיב אחר כך, ויעש את הבדים (לז, טו. לז, כח), אבל בארוך שקבועים בו לעולם (כה, טו. מכות כב, א), לא כתיב בתים לבדים, ולכן כתיב (לז, ד) ויעש בדי עצי שטים, שלא הזכירן קודם, ולא נאות למיכתב את הבדים, ופשוט⁶.

(לז, כז) "ושתי טבעת זָהָב עֲשֶׂה לָהֶן מִתַּחַת לְזָרוּ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צְדָיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהֶם", אבל כאן בעשיית הארוך, לא כתוב "בתים לבדים", וכן בציווי על עשיית הארוך, לא כתוב "בתים", דכתיב (כה, יג-יד) – "יג) וְעָשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: (יד) וְהִבֵּאתָ אֶת הַבָּדִים בְּטַבְעֹת עַל צִלְעֹת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן בְּהֶם".

ומבאר המשך חכמה, דבית הוא מקום דירה, שנכנסים בו ויוצאים ממנו. והנה הבדים שהיו בשולחן ובמזבח הקטורת, היו בטבעות, דהן הבתים, רק בשעה שנשאו אותם, אבל הבדים של הארוך היו בו כל הזמן, גם כשעמד בקודש הקדשים, כדכתיב (כה, טו) "בְּטַבְעֹת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ", ואמרו במכות (כב, א) שהמסיר בדי הארוך לוקה, בלאו דלא יסורו ממנו, לפיכך בארוך לא כתוב "בתים", כי אינם בית, אלא מקום קבוע. וכן בקרשים כתוב (כו, כט) "וְאֵת הַקְּרָשִׁים תַּצְפֶּה זָהָב וְאֵת טַבְעֹתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב פְּתִים לְפָרִיחֵם וְצִפִּיתָ אֶת הַפָּרִיחִים זָהָב", כי לא היו רק בשעה שהמשכן עומד.

ובזה מיושב עוד תמיה גדולה, מדוע בעשיית השולחן והמזבח כתוב ויעש את "הבדים" בה"א הידיעה, (לז, טו. לז, כח), ובארוך כתוב (לז, ד) בלא ה"א הידיעה "ויעש בדי עצי שטים". אבל לאור המבואר אתי שפיר, דבעשיית השולחן כתוב לפני כן (לז, יד) "לְעִמַּת הַמִּסְגָּרָה הָיוּ הַטַּבְעֹת בְּתֵיבִים לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת הַשֻּׁלְחָן", וכיון שהזכיר את הבדים, כתב על זה (לז, טו) "ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זָהָב לְשֵׂאת אֶת הַשֻּׁלְחָן", וכן במזבח הזהב כתוב לפני כן (לז, כז) "ושתי טבעת זָהָב עֲשֶׂה לָהֶן מִתַּחַת לְזָרוּ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צְדָיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהֶם", וכתב על זה (לז, כח) "ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זָהָב". אבל בארוך דלא כתיב לפני כן ענין הבדים, כיון שלא כתוב "בתים" בהם, לכן כשמזכיר בתחילה בדים, אין זה משפט לשון הקודש להזכיר בה"א הידיעה, לכן כתיב (לז, ד) "ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זָהָב". ומיושב הכל בסייעתא

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לח, ח) ויעש את הפיור נחשת ואת פנו נחשת במראת הצבאת
אשר צבאו פתח אהל מועד:

מדוע בציוי כתוב שיעשה פיור "לרצה", ובעשייה כאן לא כתוב שנתן מים לרצה

לח, ח) ויעש את הכיור נחשת כו' במראות הצובאות כו'. הנה?
בציוי כתיב ל, יח) ועשית כיור נחושת לרצה ונתת שמה מים,
ובעשייה לא כתוב לרצה, רק להלן בפקודי מ, ל) ויתן בו מים,

ולכן אם פטמה בחולין כשרה.

וצריך טעם מדוע לרבי יוחנן נפסלת בטבול יום, ובתוס' שבועות כתבו
(שם, בד"ה מכל מקום) לפי שיטתם שמכתשת אינה ככלי שרת ואינה
מקדשת, והא דפסולה בטבול יום הוא מחמת דיבורו, שאומר יהיה זה
קטורת, חל עליו קדושת הגוף. ובתוס' יומא (מח, א ד"ה מדפסיל) כתבו,
דפסול טבול יום אינו אלא מדרבנן, דמעלה עשו לקטורת מדרבנן לפוסלה
לטבול יום. ויש עוד טעמים בזה, ואין כאן מקומו. אבל לאחר שבאה לכלי
שממנה מקריבה, היא מתקדשת מדאורייתא, ולכן נפסלת גם בלינה, והיא
שיטה אחרת לגמרי מהבבלין.

אבל שמן המשחה מתחלתו הוא קודש לגמרי, ולא התנו עליו בית דין לצאת
לחולין, לכן, בכל מקום כתוב עליו קודש ולא טהור. [ולרבי יוחנן בירושלמי
(שם) שסובר שמכתשת אינה מקדשת קדושת הגוף, צריך לומר, דהא דכתיב
טהור כאן, בא ללמד, שמכתשת אינה מקדשת, והא דכתיב לעיל קודש,
היינו לאחר שנכנסה הקטורת לכלי שממנה מקריבה]. ומישוב הכל
בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב כאן על קטורת "טהור" ובפרק ל
"קודש", והטעם שכתוב כאן על שמן המשחה "קודש", ועל
קטורת "טהור". כיון שתנאי בית דין הוא, שכל זמן שהיא
במכתשת, ויהיה מותר, לא יקדש, לכן כאן כתוב "טהור",
שהתנו בית דין שלא תקדש אם יהיה מותר, ולעיל כתוב קודש
לאחר שנכנסה לכלי שממנה מקריבה.

[כח]

⁹ [כח] על הפסוק (לח, ח) ויעש את הפיור נחשת ואת פנו נחשת במראת
הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד, יש לדקדק, מדוע בציוי עשיית הכיור
כתוב שיעשה פיור "לרצה", כדכתיב ל, יח) ויעשית פיור נחשת וכו'.

לאחר שהושמה במכתשת, אינה קדושה קדושת הגוף, ועיין
ירושלמי שקלים (ד, ג), ולפיכך לא נפסלה בלינה, לא כן שמן
המשחה קדש. עיין שם. ודו"ק⁸.

[כח]

דבאמת מכתשת מקדשה קדושת הגוף משעת שחיקה, כמפורש בכתוב,
אבל כיון שתנאי בית דין הוא על המותר, לכן כאן לא כתיב בה קטורת
קודש, כיון שגם לאחר ששחקה במכתשת אינה קודש ודאית, אלא אם לא
יהיה מותר, אבל לאחר שנתן את הקטורת לכלי אחר שממנו מקריבה, כבר
היא קודש ודאי, שאין בו מותר קטורת, שהרי מדד ונתן בכלי להקריבה, מה
שאיין כן במכתשת.

ורע, דכל זה מבואר בסוגיא שם, ובדברי הראשונים, דמכתשת מקדשת
קדושת הגוף, ולכן נפסלת בטבול יום, שאין לך דבר שאינו קדוש בקדושת
הגוף, ונפסל בטבול יום, אלא שתנאי בית דין הוא על המותר. עוד מבואר
שם, שכל זמן שהיא במכתשת, אינה נפסלת בלינה, ולאחר שנכנסה לכלי
להקריבה נפסלת בלינה. והטעם שאינה נפסלת בלינה במכתשת מבואר
בסוגיא, "הואיל וצורתה כל השנה", ונחלקו רש"י ותוס' בביאור כונת
הש"ס, ונפקא מינה ביניהם אם פסול לינה לאחר שנכנסה לכלי הוא מדרבנן
או מדאורייתא, ואין זה שייך לביאור דברי המשך חכמה, לכן לא הארכנו
בזה].

והנה מה שביארנו ליישב הכתובים, דלעיל כתוב קודש וכאן טהור, הוא על
פי הסוגיא בשבועות. אבל בירושלמי (שקלים ד, ג) נחלקו בזה. דנחלקו, אם
פיטם את הקטורת בכלי חולין אם כשרה, דלרבי יוסי בר חנינא פסולה,
ולרבי יהושע בן לוי כשרה, ואמרו בירושלמי, שרבי יוסי בר חנינא סובר
כשמואל, דסובר שמכתשת היא כלי שרת ומקדשת קדושת הגוף, והא
דמותר קטורת יוצא לחולין, אמרו שם - כשיטת הסוגיא בשבועות - שתנאי
בית דין מתנה עליהם, ולכן אם פיטמה בכלי חולין פסולה, דמעשיה רק
בכלי קודש כמכתשת. אבל רבי יהושע בן לוי שמכשיר אם פטמה בכלי
חולין, סובר כרבי יוחנן, שסובר שמכתשת אינה מקדשת קדושת הגוף,
והראיה לזה, דאמר רבי יוחנן, שהמקדיש נכסיו לבדק הבית, דתנן בשקלים
(ד, ו) שאם הם דברים הראויים לקרבן ציבור יתנם בשכר לאומנין, פירש
רבי יוחנן, דדברים הראויים לציבור היינו קטורת, דמותר לתת את הקטורת
לאומנין בשכר, כיון שמכתשת אינה מקדשת את הקטורת קדושת הגוף,

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כט]

לח, יא) וְלִפְתָּא צִפּוֹן מֵאָה בְּאֵמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם
עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הַעֲמוּדִים וְחֲשִׁיקָהֶם כְּסָף:

מדוע בציווי בפרשת תרומה כתוב לעשות "מאה", וכאן כתוב שעשה "מאה באמה"

לח, יא) ולפאת צפון מאה באמה. ספר¹¹ הכתוב שאף שהשם

"לרחצה". אלא הביאור בזה, שבאמת עיקר הכיור הוא לרחצה, לכן בציווי
אמר ה' לרחצה, אבל כיון שמשא לא רצה לקבלם, ומחמת זה אמר לו ה'
שהן חביבות עליו, לכן בעשיית הכיור לא כתוב לרחצה, וגילה לו שמחמת
חביבותן הן עשויות גם להשקות סוטה, לכן בעשייה לא כתוב לרחצה]

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שבציווי כתוב שיעשה כיור "לרחצה",
ובעשייה כאן לא כתוב שנתן מים לרחצה, כיון שבאמת עיקר
הכיור לרחצה, אבל כיון שהיו חביבות על ה', שעל ידן פרו ורבו
במצרים, לכן אמר ה' שעל ידן משקין את הסוטות ממי הכיור,
ועל ידי זה נזרעות זרע. וכיון שמשא רבינו לא רצה לקבלם, ואמר
לו ה' שהן חביבות עליו יותר מהכל, לכן בעשייתן לא כתוב
לרחצה, ללמד על חביבותן, ושלכן הסוטות שוות מהן, ולכן
בעשייתן לא כתוב לרחצה, ללמד על זה.

[כט]

¹¹ [כט] לעיל כתיב "כז, ט) וְעֲשִׂיתָ אֶת הַחֲצֵר הַמִּשְׁכָּן לְפָאֵת נֶגֶב תִּימְנָה
קְלָעִים לְחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁזָר מֵאָה בְּאֵמָה אַרְבֵּי לְפָאֵה הָאֶתְחַת: (כז, יא) וְכֵן לְפָאֵת
צִפּוֹן בְּאֵרֶף קְלָעִים מֵאָה אַרְבֵּי כו': "ע"כ, ודקדק שם המשך חכמה בפסקא
כו, מדוע בפאת נגב כתוב "מאה באמה", ובפאת צפון כתוב "מאה", ולא
כתוב 'מאה באמה'. וביאר שם המשך חכמה, דלא ציוה ה' שימדוד פאת
צפון מאה באמה, אלא די למדוד פאת צפון בפאת דרום, שלאחר שימדוד
את קלעי החצר לצד דרום מאה באמה, ימדוד לצד צפון בקלעי צד דרום.
ועל פי זה יש לדקדק על הכתוב כאן, (לח, יא) "וְלִפְתָּא צִפּוֹן מֵאָה בְּאֵמָה
עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הַעֲמוּדִים וְחֲשִׁיקָהֶם כְּסָף",
מדוע כתוב בקלעי פאת צפון "מאה באמה", והרי לא היה צריך למדוד מאה
באמה, אלא בקלעי דרום בלבד.

לרחצה. זה מורה, שכוון למדרש תנחומא (פקודי פרשה ט), הובא
ברש"י (כאן, ד"ה במראות הצובאות), שלא רצה משה לעשות
ממראות הנשים, ואמר לו השם יתברך שיעשה מהן, שדבר זה
הביא שיפרו וירבו בני ישראל, והיו גן נעול לבעליהן (שיר
השירים ד, יב, תנחומא בלק, כה). ולכן מזה הכיור ישתו
הסוטות, ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה, כח). אם כן גילה לו,
שמהמים ישתו הסוטות, ולא יהיו לרחצה לבד, אך גם לשתיה,
ולכן לא כתיב כאן לרחצה, ודו"ק¹⁰.

נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָה וְנִתְּתָה אֹתוֹ בֵּין אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שְׁמָה מִים, וכן
להלן בראש חודש ניסן שציוה על הקמת המשכן, אמר ה' (מ, ז) "וְנִתְּתָה אֶת
הַפִּיר בֵּין אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שָׁם מִים", ועל כורחך מים הם
לרחצה, אם כן מדוע בעשיית הכיור לא כתוב שעשה את הכיור לרחצה,
ונתן בו מים.

ומבאר המשך חכמה, דכאן רמז הכתוב למה שדרש רבי תנחומא (פקודי ט),
ומובא ברש"י כאן ד"ה במראות הצובאות, דמשה רבינו לא רצה לקבל
נדבת המראות הצובאות כיון שהן מביאות לידי תאוה, ואמר לו ה' יתברך,
שהן חביבין עליו מן הכל, כי על ידם היו מביאות בנות ישראל את בעליהם
להתאוות להן ולפרות ולרבות, בשנות השיעבוד והקושי במצרים, והיו בנות
ישראל שומרות עצמן שלא להבעל לגוים אלא לבעליהם, כדכתיב (שיר
השרים ד, יב) "גַּן נְעוּל אֲחֹתִי כְּלָה גַל נְעוּל מְעִין חָתוּם", ודרשו במדרש
תנחומא (בלק כה) שבזכות ששמרו פתחיהם לבעליהם נגלאו ממצרים, לכן
כל כך חביבות לה' המראות הצובאות.

ועל פי זה יש לתת טעם למה ציוה ה' שכל סוטה תשתה ממי הכיור, כדכתיב
(במדבר ה, יז) "וְלִקַּח הַפֶּהֶן מִים קְדוּשִׁים בְּכֵלִי חָרָשׁ וּמִן הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַפֶּהֶן וְנָתַן אֶל הַמִּים", ומים אלו הם מי כיור שהיו
קדושים, והטעם בזה, כיון שאם לא זינתה תחת בעלה, היא נזרעה זרע,
כדכתיב (ה, כח) "וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וְיִטְהַרְהָ הוּא וְנִקְתָּה וְנִזְרְעָה זֶרַע",
וכיון שעל ידי המראות הצובאות העמידו בנות ישראל את צבאות ה' ונזרעו,
לכן זכה הכיור שממנו ישתו הסוטות ויזרעו זרע. ועל פי זה מיושב הכל
בסייעתא דשמיא, דנמצא שהכיור לא היה משמש רק לרחצה, אלא אף כדי
להשקות סוטות שיזרעו זרע, לכן לא כתיב כאן לרחצה.

ואבל לכאורה צריך ביאור, מה נתכון בזה. והרי היה יכול ליישב התמיה
בקל, שכיון שמהכיור משקין סוטות, אין הכיור רק לרחצה, לכן לא כתוב
לרחצה. אבל באמת זה אינו נכון, דאם כן, מדוע בציווי העשייה ציוה ה'

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(לח, יח) ומסך שער החצר מעשה רקם תכלית וארגמן ותולעת שני ויש משפזר ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר:

מדוע בציוי על עמודי מסך שער החצר, כוללן עם עמודי החצר, ובעשייה כאן, כתוב בנפרד עמודי המסך מעמודי החצר

(לח, יח) ומסך שער החצר. בפרשת¹³ תרומה, בצוי, כתיב (כז, יז)

בהונותיו לתוך העזרה, וכדי שיוכל לעמוד בשער ניקונור, לא קדושה בקדושת העזרה, וזה שמכניס בהונות ידו, אף על פי שביאה במקצת שמא ביאה (זכחים לב, ב) מכל מקום, אמרו שם, שהתורה התירה ביאה במקצת לצורך מצורע.

והנה ישראל במעשה העגל נעשו מצורעים, כמו שביאר בזה המשך חכמה לעיל בפרשת כי תשא פסקא ל, וכן אמרו במדרש במדבר רבה (נשא פרשה ז סימן ד) וז"ל "וישאלחו מן המחנה וגו' מהיכן באת עליהם הצרעת רבי יהודה ב"ר סימון אמר מן מעשה העגל" ע"כ.

והנה שער ניקנור היה בצד מזרח, וכנגד זה היה במשכן מסך שער החצר בצד מזרח, וכדי שמצורעים יוכלו לעמוד שם ולהכניס בהונות ידם, לא קדשו את מקום שער המזרח, דהיינו מסך שער החצר, וכל זה היה רק לאחר שהיו בהם מצורעים, היינו לאחר מעשה העגל, אבל לפני כן לא היה צורך, שלא לקדש את מסך שער החצר.

והנה ציוי ה' למשה על עשיית המשכן היה לפני מעשה העגל, אבל מעשה עשיית המשכן היה לאחר מעשה העגל, כדפירש רש"י בפרשת כי תשא, לא, יח ד"ה ויתן, וכבר היו בהם מצורעים.

ולאחר הקדמות הללו יתיישב הכל היטב, דבציוי על עמודי החצר, כולל עמודי מסך שער החצר עם כל עמודי החצר, כי אין הבדל בין קדושתן, שגם מסך שער החצר היה צריך להיות קדוש בקדושת העזרה, כי לא היו מצורעים, אבל לאחר מעשה העגל, לא קידשו את שער החצר בקדושת חצר המשכן, לכן כתוב עמודי מסך שער החצר בנפרד מעמודי חצר המשכן כי לא היה קדושתן שוה, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

והנה שכתב המשך חכמה "אבל בציוי שהיה קודם עשיית העגל, כדפירש רש"י בפסוק ויתן אל משה ככלותו כו", אין ספק שנפל כאן טעות סופר, והתחלו השורות, וכך צריך להיות: "וזה בעשייה שהיה לאחר העגל [כדפירש רש"י בפסוק (לא, יח) ויתן אל משה ככלותו כו'], שהיו מצורעים [כמו שהבאתי לעיל (כי תשא, פסקא ל)], אבל בציוי שהיה קודם עשיית העגל". (כדפירש רש"י בפסוק (לא, יח) ויתן אל משה ככלותו כו).".

יתברך בציוי התיר למדוד קלעי פאת צפון במדת פאת נגב, בכל זאת טרח הוא למדוד כל אחת בפני עצמה, באמה. ועיין מה שכתבתי בפרשת תרומה (פסקא כז). ודו"ק¹².

[ל]

ומבאר המשך חכמה, דבא הכתוב ללמד, שאף על פי שלא ציוה ה' את משה לטרוח ולמדוד את קלעי פאת צפון באמה, בכל זאת טרח הוא בעצמו למדוד פאת צפון באמה. [ועל פי המבואר שם, שכל שקדושתו גדולה יותר צריך מדידה בפני עצמה, כדי לכוון על כל אחד בנפרד, יש לומר, דמשה רבינו הוסיף בקדושה מדעתו, מה שלא נצטווה, כדרך חכמים שמוסיפים בקדושה ממה שציוה ה'].

¹² תמצית דבריו: הטעם שבציוי, בפרשת תרומה, כתוב לעשות קלעי צפון "אמה", וכאן כתוב שעשה "אמה באמה", כיון שה' לא ציוה שימדוד פאת צפון בפני עצמה, באמה, אלא די למדוד רק פאת דרום באמה, ולאחר מכן ימדוד פאת צפון בפאת דרום, אבל משה טרח למדוד גם קלעי פאת צפון בפני עצמם.

[ל]

¹³ [ל] הנה לעיל בציווי עשיית עמודי החצר (כז, ט-טז), כתוב "כז, יז) כָּל עמודי החצר סביב מחשקים כָּסָף וְנִיָּהִם כָּסָף וְנִיָּהִם נְחֹשֶׁת", וכולל גם עמודי מסך שער החצר בכלל כל עמודי החצר, ועל הכל כתוב שהם מחושקים כסף כו' ואדניהם נחושת. ולפי זה יש לדקדק, מדוע כאן בעשיית עמודי מסך שער החצר, כתוב בנפרד בפסוק יז, על כל עמודי החצר (לח, יז) "וְהָאֲדָנִים לְעִמּוּדֵי נְחֹשֶׁת וְנִיָּהִם וְחֹשֶׁקֵיהֶם כָּסָף וְצִפּוּי רְאִשֵׁיהֶם כָּסָף וְהֵם מְחֻשָּׁקִים כָּסָף פֶּלַעַמֵי הַחֲצָר", ובנפרד על עמודי מסך שער החצר (לח, יט) "וְעִמּוּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וְנִיָּהִם כָּסָף וְצִפּוּי רְאִשֵׁיהֶם וְחֹשֶׁקֵיהֶם כָּסָף", וצריך טעם, מדוע לא כוללת התורה עמודי מסך שער החצר בכלל כל עמודי החצר כבעשייה.

ומבאר המשך חכמה, על פי המבואר בפסחים (פה, ב), דלא קדשו את שער נקנור בקדושת העזרה, כדי שמצורע ביום השמיני, שצריך להזות על בהונות ידיו מדם האשם, ואסור להוציא את הדם מחוץ לעזרה, עומד בחוץ, ומכניס

משך חכמה

פרשת ויקהל, פסקא כד-ל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

למתן בהונות, וזה בעשייה שהיה לאחר העגל, שהיו מצורעים
[כמו שהבאתי לעיל (כי תשא, פסקא ל)], אבל בציוי שהיה קודם
עשיית העגל, כדפירש רש"י בפסוק (לא, יח) ויתן אל משה
ככלותו כו', ואז לא היו מצורעים בקרב ישראל, וכדאמרו במדרש
רבה נשא פרשה ז', סעיף ד מהיכן באה עליהם הצרעת ממעשה
העגל, לכן נכלל המסך שער החצר ביחד עם הקלעים, ועמודיהם
ואדניהם נכללו כאחד, ודו"ק בזה¹⁴.

כל עמודי החצר מחושקים כסף כו' ואדניהם נחושת, ונכלל גם
עמודי המסך שזכר קודם (שם, טז), וכאן בעשייה כתוב (לח, טז)
כל קלעי כו', והמסך באנפי נפשיה, ועמודיו (פסוקים יח יט), ולא
נכלל ביחד מסך שער החצר עם הקלעים, יעויין. ונראה, דכמו
דאמרו בפסחים (פה, ב) דלא נתקדש שער נקנור מפני
שהמצורעים יכניסו ידם לבהונות, וגם ביאה במקצת שמה ביאה
והתורה התירה (זבחים לב, ב), לכן במשכן שהיה נגד שער ניקנור
מסך שער החצר, היה קיל קדושתו, שמצורעים מכניסים ידם

בהכרח שלא לקדש את מסך שער החצר, כדי שיעמדו שם
המצורעים ביום השמיני להכניס בהונות ידיהם לעזרה, להטהר,
וכיון שיש הבדל בין קדושת מסך שער החצר לקדושת שער
העמודים, כתוב בנפרד עמודי מסך שער החצר.

והתחלף זה בזה, אבל יראתי להגיה בפנים.]

¹⁴ תמצית דבריו: הטעם שבציוי על המשכן כולל עמודי שער מסך
החצר עם עמודי החצר, ובעשיית המשכן, כאן, כתוב בנפרד
עמודי החצר ועמודי שער מסך החצר. כיון שציוי המשכן היה
לפני מעשה העגל, ואז עוד לא היו בהם מצורעים, לכן קדשו את
מסך שער החצר בקדושת חצר המשכן. אבל בעשיית המשכן
שהיה לאחר מעשה העגל, היו בהם מצורעים מחמת העגל, והיה